

Sisäministeriön lausuntopyyntö

Viite: VN/6327/2022

Asia: Ehdotus hallituksen esitykseksi arpajaislain muuttamisesta

Terveen rahapelikulttuurin puolesta ry (TeRaPu ry) on pelihaittojen kokemusasiantuntijoiden perustama järjestö. Sen tarkoituksena on ehkäistä ja vähentää rahapelihaittoja, muuttaa Suomen rahapelikulttuuria ja -politiikkaa terveemmäksi ja vastuullisemmaksi sekä edistää rahapeliuottojen jaon oikeudenmukaisuutta ja läpinäkyvyyttä.

TeRaPu ry on Suomen ainut veikkaushäviövaroista riippumaton pelihaittoja ehkäisevä järjestö.

Terveen rahapelikulttuurin puolesta ry

terapury@gmail.com

puh. 040 848 1648

PL 2

11101 Riihimäki

Terveen rahapelikulttuurin puolesta ry kiittää mahdollisuudesta lausua näkemyksensä arpajaislain muuttamisesta.

TeRaPu ry kannattaa veikkaushäviövarojen tulouttamista valtion yleiskatteelliseen budjettiin ja Veikkaus Oy:n edunsaajien siirtämistä kehysmenettelyn piiriin. Muutoksen myötä avautuu mahdollisuus rahapelihaittojen torjunnalle, kun veikkausrahoista riippuvilta edunsaajilta poistuu kannustin vastustaa haittoja ehkäiseviä toimenpiteitä.

TeRaPu ry pitää hyvänä sitä, ettei Veikkaus Oy:lle hävityn rahan määrälle aseteta enää tavoitetta. VNK045:00/2021-hankkeen työryhmän ja parlamentaarisen seurantar ryhmän yhteisymmärrysmuistion mukaan valtionavustusrahoituksen kokonaistason suuruusluokka vastaisi kuitenkin vähintään Veikkaus Oy:n arvioitua tuoton tasoa¹. Lakiluonnoksessa esitetään, että valtion talousarvioon otettaisiin vuosittain käytettäväksi määräraha, joka vastaa viimeisimmän vahvistetun tilinpäätöksen mukaista Veikkaus Oy:n tuottoa. Epäsuora yhteys veikkaushäviövarojen ja edunsaajien välillä säilyy.

Rahapelaamisessa kulutus ja haitat seuraavat toisiaan². Yksinoikeusjärjestelmän oikeutus on pelihaittojen ehkäiseminen ja vähentäminen. Tämän tulisi näkyä valtion talousarvioon kirjattavassa määrärahassa, jonka pitäisi olla pienempi kuin Veikkaus Oy:n viimeisimmän vahvistetun tilinpäätöksen mukainen tuotto ainakin siihen asti, kunnes peliongelmat ovat tyydyttävässä määrin vähentyneet nykyisestä. Terveiden- ja hyvinvoinnin laitoksen tilastojen mukaan rahapeliongelmat eivät ole vähentyneet Suomessa 20 viime vuoden aikana. Vaikka rahapeliongelmien määrän vertailtavuus eri maiden kesken on haasteellista vaihtelevien luokitusten ja mittareiden vuoksi, näyttäisi siltä, että Suomi on peliongelmien kärkimaita sekä Euroopassa että maailmanlaajuisesti.³

Lakiluonnoksen 17 §:n ensimmäinen momentti tulisi korvata seuraavasti: "Valtion talousarvioon otetaan vuosittain käytettäväksi määräraha, joka vastaa enintään viimeisimmän vahvistetun tilinpäätöksen mukaista Veikkaus Oy:n tuottoa ja pyrkimystä ehkäistä ja vähentää pelihaittoja."

TeRaPu ry pitää rahapelihaittojen torjuntaa rajoittavana, että lakiehdotuksessa on esitetty säilytettäväksi nykyiset arpajaislain pykälät 52 ja 46.

52 §:ssä säädetään, että Veikkaus Oy korvaa rahapelihaittojen seurannasta, rahapeliin toimeenpanoon liittyvien haittojen arvioinnista, haittojen tutkimuksesta sekä niiden ehkäisy- ja hoidon kehittämisestä aiheutuvat kustannukset valtiolle. Käytännössä kaiken Suomessa tehtävän rahapelitutkimuksen ja muiden 52 §:n määrittämien tehtävien rahoitus on siis peräisin Veikkaus Oy:ltä. Rahoituksen määrä on vuosi vuodelta kasvanut ja voi ensi vuonna ylittää 5 miljoonaa euroon. Toiminnasta vastaa sosiaali- ja terveysministeriö, joka on

asettanut 52 §:n tehtäväksi yksinoikeusjärjestelmän vahvistamisen. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos toimeenpanee tehtävää sosiaali- ja terveysministeriön toimeksiannon mukaisesti.⁴

Etukäteen määritelty tavoite ja veikkausperäinen rahoitus vaikuttavat rajoittavasti mm. rahapelaamisen tutkimuskohteiden valintaan, tutkimustulosten julkaisuun ja viestintään. Suomessa ei esimerkiksi pelihaittojen kustannuksia yhteiskunnalle ole arvioitu eikä sitä, voitaisiinko rahapelihaittoja ennaltaehkäistä ja vähentää tehokkaammin muun kuin yksinoikeusjärjestelmän puitteissa. Kaikissa ulkomaisissa tutkimuksissa haittojen kustannukset ylittävät pelaamisesta saadut tuotot^{5,6}.

Rahapelitutkimus ja muu arpajaislain 52 §:n mukainen toiminta on lähinnä valjastettu palvelemaan pelijärjestelmää. Terveiden ja hyvinvoinninlaitos sekä muut rahapelitutkimusta ja pelihaittojen arviointi- ja seurantatyötä tekevät tuottavat suuret määrät aineistoa, kyselyjä, raportteja ja tutkimuksia, joiden tuloksia ei päätöksenteossa juurikaan huomioida ja joiden merkitys pelihaittojen torjunnan kannalta on usein vähäinen tai olematon.

Arpajaislain pykälän 52 mukaisesta toiminnasta ja siihen liittyvästä avokätisestä rahoituksesta on kehkeytynyt rahapelitutkijoiden työllistämistehdas ja keino viivytellä toimivimmiksi todistettuja pelihaittoja ehkäiseviä toimia. Todellisuudessa kaikki toimenpiteet, joilla pelihaittoja voidaan ehkäistä ja vähentää, tiedetään jo. Niitä ei vain haluta ottaa käyttöön. Tärkeimpiä toimia olisivat hajasijoitettujen rahapeliautomaattien poisto, rahapelien sijoittaminen pelisaleihin, rahapelimarkkinoinnin merkittävä rajoittaminen tai kieltäminen, varoitukset peleihin sekä tehokas ja laajamittainen valistus. Samankaltaisilla rajoituksilla on onnistuttu tupakoinnin vähentämisessä.

Arpajaislain 46 §:ssä säädetään, että Veikkaus Oy korvaa rahapelitoiminnan valvonnasta valtiolle aiheutuvat kustannukset. Poliisihallituksen arpajaishallinto saa siis Veikkaus Oy:ltä rahat Veikkaus Oy:n valvontaan. Veikkaushäviövarojen kierrättäminen ministeriöiden kautta ei poista rahan alkuperää.

Järjestely ei ole optimaalinen. Se ei kannusta Arpajaishallintoa puuttumaan tehokkaasti Veikkaus Oy:n arpajaislain vastaiseen toimintaan, etenkin kun yksinoikeusjärjestelmää suojeleva arpajaislaki ei muutenkaan mahdollista Arpajaishallinnolle riittäviä sanktiointikeinoja.

Arpajaishallinnon rahoituksen epäsuora sitominen veikkaushäviövaroihin aiheuttaa intressiristiriidan, jossa toisella puolella on rahoituksen varmistaminen järjestelmää ja Veikkaus Oy:tä suojelevin toimin ja toisella puolella lakimääräisten tehtävien tehokas suorittaminen. Tämä muodostaa Arpajaishallinnolle kannustimen tulkita Veikkauksen

markkinointia ennemminkin löyhästi oman etunsa mukaisesti kuin tehokkaasti pelihaittojen näkökulmasta. Vain nykyisessä yksinoikeusmallissa Arpajaishallinnon nykytasoinen rahoitus on taattu. Arpajaishallinnon lakipohjaisen tehtävän aidosti tehokas toteuttaminen, Veikkauksen valvonta, vaarantaisi tosiasiallisesti nykyisen rahapelien yksinoikeusmallin.

Veikkauksen tehokas valvonta edellyttäisi Arpajaishallinnon toimivallan lisäämistä kattamaan myös arpajaislain vastainen jo loppunut sekä tuleva toiminta. Etenkin markkinointikampanjoiden kannalta on ongelmallista, että Veikkauksen arpajaislain vastainen toiminta ehtii markkinointikampanjan tyypillisesti lyhyen keston johdosta jo loppua, ennen kuin Arpajaishallinnon ja Veikkauksen dialogi etenee konkreettisten valvontatoimien tasolle. Arpajaislain vastaisen markkinointikampanjan loppuessa Arpajaishallinto ei voi enää toimintaan puuttua, vaan Veikkaus pääsee kerta toisensa perään kuin koira veräjältä ja voi seuraavan markkinointikampanjassa muodossa jälleen koetella lain rajoja ilman pelkoa sanktioista. Tähän on myös Kilpailu- ja kuluttajavirasto kiinnittänyt huomiota.⁷

52 §:n ja 46 §:n tehtävät olisi rahoitettava veikkaushäviövaroista riippumattomasti, sillä tehtävien rahoituksen sitominen veikkaushäviövaroihin aiheuttaa auttamattomasti tehtävien objektiiviseen suorittamiseen liittyvän intressiristiriidan.

Lakiehdotuksessa säädöksiä sisäministeriön rahapeliasioiden neuvottelukunnasta ja Veikkauksen hallintoneuvostosta ei ehdoteta muutettavaksi. Kumpikin elin tulisi lopettaa tarpeettomana. Kumpikaan ei ole pystynyt tehokkaasti toteuttamaan lakipohjaista tehtäväänsä, jotka linkittyvät rahapelihaittojen ehkäisyyn ja vähentämiseen.

Kilpailu- ja kuluttajaviraston raportin mukaan Suomen rahapelijärjestelmän sääntely ei täytä tehokkaan valvonnan vaatimusta. Sääntelystä on vastuussa monta eri tahoja, joiden tehtävät ovat osittain päällekkäisiä. Siksi niiden keskinäiset vastuut jäävät epäselviksi. Rahapelaamisen sääntely, ohjaus ja valvonta on keskitettävä ja niiden riippumattomuus taattava. Esimerkiksi Ruotsissa, Tanskassa ja Iso-Britanniassa sääntely toimii keskitetysti ja sääntelijät omaavat tehokkaat keinot maassaan toimivien rahapeliyhtiöiden lainmukaisen toiminnan varmistamiseksi.⁸

Lähteet

1. https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/71c10be0-594a-4e30-8f3f-de65ec74a174/25c4fc43-b635-4fca-8b8d-e038279e4e80/MUISTIO_20220208100554.PDF
2. Sulkunen, P. et al. (2019). Setting limits: Gambling, science, and public policy. Oxford University Press.
3. Larsen, Senja 2021. Veikkauskraatia – Kuinka Suomesta tuli riippuvainen peliriippuvaisista.
4. <https://valtioneuvosto.fi/-//1271139/sosiaali-ja-terveysministerio-linjasi-painopisteet-rahapeliongelmien-ehkaisyn-ja-hoidon-kehittamiseksi-vuosille-2020-2023>
5. Browne, M; Greer, N; Armstrong, T; Doran, C; Kinchin, I; Langham, E; Rockloff, M: The social cost of gambling to Victoria. The social cost of gambling to Victoria. 2017. Victorian Responsible Gambling Foundation, Melbourne.
<https://responsiblegambling.vic.gov.au/resources/publications/the-social-cost-of-gambling-to-victoria-121/>
6. Hofmarcher et al. 2020. The societal costs of problem gambling in Sweden
[https://www.greo.ca/Modules/EvidenceCentre/files/Hofmarcher%20et%20al%20\(2020\)_The%20societal%20costs%20of%20problem%20gambling%20in%20Sweden_final.pdf](https://www.greo.ca/Modules/EvidenceCentre/files/Hofmarcher%20et%20al%20(2020)_The%20societal%20costs%20of%20problem%20gambling%20in%20Sweden_final.pdf)
7. Tuorila, Helena: Veikkauksen rahapelien markkinointi ja markkinoinnin vastuullisuus. 2019. Kilpailu- ja kuluttajavirasto.
<https://www.kkv.fi/uploads/sites/2/2021/11/2019-kkv-selvityksia-5-2019-veikkauksen-rahapelien-markkinointi-ja-markkinoinnin-vastuullisuus.pdf>
8. Raijas, Anu & Pirilä, Maria: Rahapelijärjestelmät - Suomi ja muut maat. 2019. Kilpailu- ja kuluttajavirasto.
<https://www.kkv.fi/ajankohtaista/Tiedotteet/2019/24.10.2019-kkvn-selvitys-veikkauksen-valvonta-uudistettava/>